

UHVATITI ONO ŠTO SE
NE MOŽE ZADRŽATI

BEATRIS KOLIN

Prevela
Milica Cvetković

■ Laguna ■

Naslov originala

Beatrice Colin

TO CAPTURE WHAT WE CANNOT KEEP

Copyright © 2016 by Beatrice Colin

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Polu s ljubavlju

© Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Pre nego što se sretnu na upečatljivoj visini, uspravni stubovi kao da niču iz zemlje, oblikovani dejstvom samog vetra.

Gstav Ajfel, 1885.

Prvi deo

Prvo poglavlje

Februar 1886.

PESAK NA MARSOVOM POLJU zasut je snegom. Ogroman plavo-beli balon njihao se na užadima pred Vojnom školom, gondole iskićene prljavim žutim zastavicama i zakačene za malu drvenu platformu. Tri prilike, dve žene i muškarac, žurili su iz iznajmljene kočije u Aveniji Sifren preko paradnog polja prema balonu.

„Attendez“, doviknula je Katriona Volas. „*Nous arrivons!*“*

Kad je zastala pred stepenicima da pričeka ostalo dvoje, Katin vid su prožele svetle tačkice u sve tamnijoj magli. Tog jutra utegla se vukući sve jače dok se okca korseta gotovo nisu dodirnula, pa su joj se sad grudi dizale i spuštale od plitkog disanja dok se trudila da povрати dah – dole, gore, dole i gore.

„Uspeli smo“, kazao je Džejm Arol stigavši do nje. „Bilo je za dlaku.“

„Evo karata“, rekla mu je. „Ukrcavaj se. Sestra ti stiže.“

U gondoli od pruća nestrpljivo je čekalo njih dvadesetoro, muškarci sa cilindrima od dabrovine i dve žene – samo njih dve – u kaputima postavljenim krznom. Ipak balon

* Franc.: čekajte; stižemo. (Prim. prev.)

nije bio pun, svakako ne tako hladnog zimskog prepodneva s olovnim nebom koje bi moglo svakog trena da se provali, pa još ponedjeljkom u jedanaest sati.

Užad se zatezala na vetru što je duvao sa Sene, na vetru što je dizao pesak i sneg i stvarao mlečnu izmaglicu. Na izložbenom prostoru je vonjalo na nove konopce i vreli katran, na dim iz mangala u balonu, a sve je prožimao dah alkohola. Kat je pomislila da je možda među muškim putnicima gore kružila pljoska. Njoj samoj bi prijao gutljajčić. No, kad se popnu, sve će biti u redu. Neće sebi dozvoliti da zamišlja ništa nepovoljno, neće razmišljati o tome kako se gondola diže uvis dok ne bukne, plamen ili kako se strmoglavljuje, pa se razbije u komade na zemlji ili odjedri preko krovova kao Gambeta 1871.* Ne, neće dozvoliti da je strah savlada. Podrobno je pročitala reklamni letak. Biće prikazani za platformu dugačkim lancem. Sasvim je bezbedno. A kad se uspnu i dostignu visinu od trista metara, pogledaće okolo i jasno videti ceo svet.

„Hajde!“, doviknula je šticećnici. „Svi čekaju.“

Dok se Alis Arol konačno približavala stepenicama, korak joj je postao ležeran. Grupica pariskih dama stajala je u podnožju platforme podignutih suncobrana kako bi sprečile da im vetar oduva šešire. Pošto je ovlaš pogledala dame, Alis je stegla lice u izraz koji je odavao nehajnost.

„Zapravo“, rekla je nameštajući rukavice i zagledavši se u mutno nebo, „mislim da ću ostati ovde.“

Ni celih pet minuta ranije Alis je bila gotovo ushićena od uzbuđenja. Kat je teško prikrila negodovanje.

„Jesi li sigurna? Zar nije izlet balonom bio tvoja zamisao?“

* Leon Gambeta (1838–1882), francuski republikanski državnik, učenik francusko-pruskog rata, izašao je iz Pariza pod opsadom u balonu i njime stigao u Tur. (Prim. prev.)

Alis je upozoravajuće iskolačila oči, a usta izvila u kiseo osmeh.

„Ne budite smešni.“ Zasmejala se. „Ne bi mi palo na pamet da kročim u tako neprikladnu napravu!“

Alis se zarumenela, a viseći uvojci su joj se pomešali u zlataste čuperke oko lica. Kosa joj je zadržala boju, ostala je plava, nije potamnela. Tako je izgledala mlađe nego što je zaista bila; koža joj je bila nežnorožičasta i bela kao kreda, s nešto plavetnila oko očiju. Imala je devetnaest godina, ali su je često smatrali mlađom. Kat je osetila nalet ljubavi prema njoj. Devojka se još loše nosila s tek stečenim položajem odrasle osobe, kao da je u prevelikom kaputu koji se nada da će jednom ispuniti.

Ljudi koji su upravljali balonom počeli su da odvezuju užad. Kat je pogledala prema vratancima korpe. Džejmiju nije bilo ni traga. Treba da mu saopšti da se plan promenio. Okrenula se opet prema Alis.

„Hoćeš li sačekati ovde?“

„Otići ćete bez mene?“, upitala je Alis.

Do tog trenutka tako nešto Kat nije bilo ni nakraj pameti. Naravno da treba i ona da ostane; bila je družbenica, plaćena da prati i nadgleda Alis i njenog brata Džejmija Arola. Osim toga, sa svojom trideset jednom godinom, bila je prestara da se ponaša spontano. Što je najgore, užasavali su je visina, strmi usponi i sedišta u pozorištu u gornjim redovima. A ipak, kako je sebe ubeđivala u kočiji dok su se vozili do izložbenog prostora, takva prilika joj se pruža samo jednom u životu te je valja iskoristiti.

„Možda bi trebalo“, kazala je. „Smetalo bi ti?“

„Ne, nemojte ostajati zbog mene.“

„I bićeš dobro? Nećeš se mrdnuti ni pedlja odavde?“

„Niko me neće zvesti, uveravam vas. Samo idite, gospođo Volas.“

„Karte su već plaćene“, dobacila je Kat penjući se prema pruženoj ruci čoveka koji je upravljao balonom. „Bilo bi strašno rasipnički kad ih ne bismo iskoristili. Vaš stric bi se razgnevio! Osećao bi se osramoćeno! Možeš li to zamisliti?“

Osvrnula se upravo kad se Alis nasmejala glasno, pa hitro pokrila usta šakom. Ironično, ali za devojkicu koja je tako dugo uvežbavala izraze lica u ogledalu, najlepša je bila upravo tako, kad se zaboravi.

Pošto je i poslednjih nekoliko vrećica s peskom odbačeno preko ograde a užad umotana, pilot se navalio na polugu, vazduh je suknuo u mangel, vatra se razbuktala, a balon je počeo da se uspinje poput vazdušnog mehura u vodi. Kat je zažmurila i čvrsto se uhvatila za ivicu korpe od pruća dok su uzletali. I pored svega, ipak je bilo prosto veličanstveno.

Pre osam godina Kat nije imala predstavu da će završiti tamo, da će se dizati iznad Pariza, takoreći bestežinski, neverovatno visoko. Bila je udata, sređena, usidrena. Sol Volas, njen suprug, bio je lep i šarmantan, njihov dom u Glazgovu prostran i udoban, pred njima se zajednička budućnost pružala kao crveni tepih. Biće dece, praznika, proslava.

Sol je imao samo trideset dve godine kad je voz napustio jednu obalu reke Taj, a nije uspeo da stigne do druge. Bilo je to tri dana posle Božića, decembra 1879. Dok je Kat sedela pored kamina uz otvoren roman, nije znala – kako je i mogla – da se u tom času završava njihov zajednički život, da se most na Taj srušio i da se Sol Angas Volas udavio u brzacima crne vode pod nekoliko tona šištavog gvožđa.

Balon je stigao do kraja lanca i iznenada se, uz trzaj, zastavio. Otvorila je oči. Vatra u manganu je buktnula, balon je mirno lebdeo u vazduhu, svet je bio onakav kakvog ga je

ostavila; Pariz pod njom i nebo iznad nje. Načas se usredsredila na disanje. Neće sebi dozvoliti da razmišlja o praznom prostoru ispod gondole. Neće zamišljati visinu koju su dosegli. Ostali putnici su jurili sa strane na stranu, očigledno nimalo zabrinuti što se drže samo na toplom vazduhu. Niko drugi se nije plašio, niko nije stajao kao ona, nekoliko koraka od ograde, zahvaćen užasom.

„Kakav pogled!“ Džejmi Arol je virio preko ograde, gotovo histeričan od sreće. „Dođite da vidite.“

„Doći ću“, rekla je. „Samo malo.“

Okrenuo se i primetio da je sama.

„Gospođica Arol se predomislila“, objasnila je Kat.

„Mnogo propušta.“ Slegnuo je ramenima. „Eno Panteona... Trijumfalne kapije... a tamo... mislim da to mora biti Notr Dam! Gledajte!“

Kat je prikupila odlučnost, pa oprezno i oklevajući nakratko virnula preko ivice. A tamo, daleko dole, bio je široki Bulevar barona Osmana koji se pružao trasom starih gradskih zidina, zelena mrlja Bulonjske šume, šikljane crnog dima iz fabričkih dimnjaka na jugu, kraci što se zvezdasto pružaju od Trga Etoal i, bliže, Trg Trokadero. A tamo su nizovi kočija, sitni kao crne bube, ljudi majušni kao mravi, grad mali i pravilan poput dečjih kamenih kockica poređanih na obojenoj podlozi.

„Dakle?“, upitao je Džejmi.

Prizor se zamutio, u glavi joj je zatutnjalo, pa je ustuknula korak.

„Drhtite?“, smejavao se Džejmi. „Samo dok to ispričam sestri.“

„Dobro mi je“, kazala mu je. „Svakako će mi uskoro biti dobro. Hajde, hajde, samo se naslađuj.“

Uprkos vrelini iz mangala, vazduh je tamo gore bio mnogo hladniji nego na izložbenom prostoru. Šake su joj se zaista tresle, ali ne samo od hladnoće. Nije se najviše prestravila od pomisli da bi mogla da ispadne, već od osećanja da bi je u tom trenutku mogao obuzeti neobuzdan nagon da skoči. Od muževljeve smrti često je osećala takvu paniku, kao da se nalazi u prelaznom prostoru, delimično u svetu, delimično van njega.

Uz treperavu vatru pokušala je da se usredsredi na nešto, na bilo šta. Začula je tiho škljocanje i okrenula se. Na drugom kraju korpe, uz nekakvu drvenu kutiju, stajao je muškarac zadubljen u misli. Imao je labavo vezanu leptir-mašnu i, za razliku od ostalih putnika, nije nosio šešir. Kao da je osetio njen pogled, trepnuo je i obazreo se. Na jedva delić sekunde sreli su im se pogledi. Kat je srce ubrzalo u hitrim udarcima o čvrst zid fišbajna i vune. Progutala je pljuvačku i skrenula pogled. Šta li je samo to uradila? Kakva to žena uzvraća muški pogled? Okrenula se i potražila drugo, bezbednije zanimanje. Pored nje je grupa Amerikanaca raspravljala o restoranima.

„Pet franaka za jabuku na tanjiru“, kazao je jedan od njih. „Pljačka u po bela dana.“

„Ipak je vino bilo vrlo jeftino“, istakao je njegov prijatelj.

„Možda i jeste, ali nasamarili su me. Izbegavaću da jedem u našem hotelu do kraja boravka. Čujem da Francuzi odmah nanjuše lakoverne.“

Najednom je shvatila da je čovek bez šešira prešao na njevu stranu balona i gleda preko reke na sever grada. Svesrdno se koncentrisala na priču Amerikanaca o groznoj hrani i užasnom iskustvu u hotelu. Ipak je bila svesna njega, njegove blizine, drvene kutije koju je nosio, njegove zalizane kose što se spuštala u slobodnim tamnim kovrdžama do okovratnika, njegovog ledenog daha pomešanog s njenim.

„Buve!“, začuo se gromki uzvik. „Na sve strane buve!“

„Kod mene su bile stenice“, potvrdio je drugi. „Ušle su čak i u moju četkicu za zube.“

Onaj muškarac je iz drvene kutije izvadio drugu, manju, i pažljivo je zakačio za tri metalne noge. To je ličilo na nekakvu fotografsku napravu. Fotografija je najnovija ludost u Parizu i videla je desetine muškaraca kako nose te kutije od mahagonija i mesinga, šetaju po kejevima ili ih postavljaju u Luksemburškom parku.

Tad je primetila da je on nešto stariji nego što joj se prvobitno učinio, možda četrdesetogodišnjak. Tamna kosa mu je bila prošarana sedim vlasima, nosio je lepo skrojen kaput i uglačane cipele; izgledao je negovano. A opet je bilo nečeg u tome kako se kretao, u povijenosti ramena i načinu na koji je zauzimao prostor u svetu, nečeg što je ona prepoznala. Bio je to čovek koji je poznavao ili ranije bio upoznat s usamljenošću.

Dok ga je gledala, on je otvorio kutiju i izvukao spreda nešto u obliku harmonike. Zatim je stao uz ogradu i nagnuo se napred. Kat je osetila nalet, silu propadanja naglavačke u ništavilo. Ruka joj je sama pošla prema njemu i uhvatila ga za mišicu. On se okrenuo.

„Gospođo?“, rekao je.

„Izvinite“, zamucala je na francuskom. „Ali učinilo mi se da ćete...“

Kat je zaustila još nešto, ali nije uspela da izgovori ni reči.

„Da ću se baciti preko ivice?“, upitao je na francuskom. Zatreptala je gledajući ga.

„Htela sam da kažem 'pasti'.“

„Danas neću, ali hvala vam na brizi“, rekao je.

Pogledao je u njenu šaku kojom ga je i dalje stezala. Bila je to njena leva ruka, bez burme koju je nekad nosila.

„Izvinite“, kazala je i pustila ga.

„Ne izvinjavajte se. Jeste li dobro?“

„Bojim se visine“, objasnila je.

Kako je to moralo zvučati smešno, odjednom je pomislila, tako neubedljivo, tako očito netačno kad su u balonu. Međutim, on je zadržao čvrsto pogled na njenom licu. Nije se smejao.

„Mnogo vremena provodim u vazduhu“, kazao je.

„Zaista? Šta ste vi? Akrobata?“

Zasmejao se, a lice mu se ozarilo. Zaključila je kako to nije neprijatno lice.

„Blizu ste“, rekao je. „Uživajte li u ovome?“

„Svakako je neko iskustvo“, odgovorila je. „Nikad dosad nisam bila u balonu. Nisam sigurna da ću to ponoviti.“

„Ja baš volim. Taj osećaj da ste prikačeni za zemlju samo lancem. A sad me izvinite za trenutak, moram da slikam.“

Pomerio je aparat do ivice, pogledao kroz rupicu pozadi i namestio onu harmoniku spređa. Kad je bio zadovoljan, okrenuo je točkić, zavukao ruku u futrolu i našao pljosnatu crnu kutiju pa je prikačio za zadnji deo aparata.

„Vi ste Engleskinja?“, pitao je izvlačeći tanku metalnu ploču iz kutije.

„Škotlandanka.“

Osmehnuo se, pa pogledao na džepni sat.

„Eksponiram ploču“, objasnio je. „Moram stajati sasvim nepomično tačno dvadeset sekundi.“

Zadržala je dah dok je on odbrojavao sekunde.

„*Voilà!*“, * kazao je kad je opet sklopio zatvarač. „Tačno na vreme.“

Digla je pogled i primetila da se spušta tanka magla i obavlja balon belinom.

* Franc.: eto, eno. (Prim. prev.)

„Sad ćemo morati da zamišljamo pogled“, rekla je.

On se okrenuo i opet joj posvetio punu pažnju.

„Onda zamislite kulu“, rekao je. „Najvišu kulu na svetu. Biće izgrađena tačno tu na Marsovom polju za Svetsku izložbu, povodom proslave stogodišnjice Francuske revolucije. Više nećete morati da se penjete balonom.“

„Ono? Ali svi kažu da će biti grozno, običan precenjen stub.“

Nasmejao se i krenuo da pakuje aparat.

„Ili zaista bedna bandera“, dodao je.

Iznenada se balon cimnuo i spustio nekoliko stopa. Putnici su uznemireno uzviknuli, ali su to brzo zabašurili izlivom veselja. Možda i nisu svi bili tako neustrašivi kakvim su se prikazivali.

„Bilo je kratko“, rekao je Džejmi najednom se pojavivši uz nju. „Sad se više ništa ne vidi. Ne verujem da je vredelo za onu cenu karte.“

„Trebalo bi da se provozate parnim brodićem *bateau-mouche*“, predložio je Francuz. „Put od Šarentona do Oteja je najbolji, a košta samo nekoliko santima. Prolazite rekom kroz ceo grad.“

Dva muškarca su se raspricala, kao što muškarci umeju, o profesijama i izgledima. Kat je osetila ubod razočaranja; bilo joj je krivo što ju je Džejmi potražio.

„Vi ste inženjer“, kazao je Džejmi. „Kakva slučajnost! Možda ste čuli za mog strica Vilijema Arola. Naša kompanija radi na mostu preko Forta blizu Edinburga. A već smo završili jedan na Tajuu, kojim smo zamenili onaj što se srušio.“

Nakratko je pogledao Kat. Balon je potonuo još nekoliko stopa. Istovremeno je nešto u njoj palo. Zaboravila se. Imala je trideset jednu godinu; njena prilika je prošla.

„Kakve projekte trenutno izvodite?“, upitao je Džejmi inženjera.

„Gvozdenu kulu“, rekao je ovaj i osmehnuo se Kat.

„Nije valjda Ajfelovu kulu?“, pitao je Džejmi. „Onu što će izgraditi ovdje negde?“

„Ja sam je projektovao. Uz kolegu Morisa Kešlena. Radi-mo za Gistava Ajfela.“

Kat je pokrila usta šakom. Pod prstima su joj obrazi goreli.

„Trebalo je da mi kažete“, prekorila ga je. „A ja je nazvala zaista jadnom banderom.“

Džejmi ju je pogledao. Očigledno je progovorila kad ne treba. Francuz pak nije izgledao uvređeno, već zabavljeno.

„Tako sam je ja nazvao, ne vi. Danas sam hteo da foto-grafišem lokalitet za arhivu“, objasnio je. „Sledeće nedelje počinjemo da kopamo temelje.“

„Stvarno! Koliko očekujete da će izgradnja trajati?“, ras-pitivao se Džejmi.

„Mora biti gotova za Veliku izložbu, dakle najviše dve godine. A kad je podignemo, moći ćete je videti iz svih delo-va grada.“

„Impresivno! Znae, i sam učim za inženjera.“

Kat se iznenadila što to čuje. Stric je Džejmiju plaćao školovanje, univerzitet, a kad je ovaj odustao, dao mu je da šegrtuje u kompaniji. Obećano mu je mesto direktora, ali Džejmi treba prvo da se dokaže, da se radom probije, kao što je svojevremeno stric uradio, s dna. Osnove građevine naučio je crtajući beskrajne planove i bušeci rupe u reci, ali nije zablistao stižući na posao kasno i odlazeći odmah posle ručka. Posle nekoliko zategnutih razgovora sa stricem, dogovorili su se da uzme plaćeno odsustvo i razmisli šta će. Putujući poslednjih šest meseci po Evropi, razmatrao je karijere kao što su trgovac vinom ili uvoznik čokolade.

„Bojim se da nisam čuo vaše ime“, kazao je Džejmi.

„Emil Nugije“, odgovorio je Francuz.

„Ako ste je vi projektovali, zašto kula nije nazvana po vama?“, pitala je Kat.

„Ajfel je od nas kupio patent. A sad ne samo da je gradi već uglavnom i plaća za to.“

„Čuo sam da će ga koštati milione franaka“, primetio je Džejmi. „Je li to tačno?“

„Jeste. Mada se on nada da će dobar deo novca povratiti od prodaje ulaznica.“

Gondola je uz udar sletela na pesak paradnog polja. Ame-rikanci su spontano zapljeskali.

„Bilo mi je zadovoljstvo, gospodine Nugije“, kazao je Džejmi. „Je li vaša supruga u balonu?“

„Nažalost, ne postoji niko ko bi odgovarao tom opisu.“

„Onda smo na istom“, kazao je Džejmi. „Morate se upo-znati s mojom sestrom.“

Emil Nugije se poklonio Kat.

„Ne, ja sam samo porodična prijateljica“, rekla je ona. „Katriona Volas.“

„Oprostite mi“, rekao je meko na francuskom. „Katriona.“

Maleni trzaj prostrujao je kroz nju. Obratio joj se kršte-nim imenom. Bolje da to prenebregne, pomislila je. Bolje da se pretvara da ne primećuje njegovu preteranu familijarnost.

„E pa“, rekla je, „srećno vam s kulom.“

„Hvala.“

Skoro su se svi putnici iskrkali. Posada je uvijala užad i ređala džakčice s peskom. Preko vrelog ugljevlja mangala sipali su vodu.

„Gospođo Volas!“, pozvao ju je Džejmi stojeći na stepe-ništu platforme i čekajući da joj pomogne da siđe. „Ne mogu da čekam ceo dan!“

Alis je stajala u podnožju s bezizražajnim licem, poput lutke. Onih dama sa suncobranima više nije bilo.

„Kako je bilo?“, upitala je.

„Trebalo je da pođeš“, kazala je Kat.

„Hoću da te upoznam s nekim“, doviknuo je iza njih Džejmi.

Alis je s užasom pogledala u Kat. *Zaboga, s kim bi se*, kao da joj je govorio izraz lica, *vredelo upoznati u balonu?*

„Dozvolite da vam predstavim svoju sestru“, kazao je Džejmi kad je inženjer stigao do donjeg stepenika. „Gospođica Alis Arol. Ovo je gospodin Nugije, vrlo uvaženi inženjer.“

Džejmi nije bio nimalo suptilan; mlada neudata sestra, nesumnjivo reklamiranje njene dostupnosti, naznaka da bi Nugije mogao biti odgovarajućeg društvenog položaja zbog kog bi se mogla zainteresovati. No, ako je inženjer i bio svestan ičeg od toga, na licu mu se to nije videlo.

„Gospođice“, rekao je i lako se naklonio.

„*Enchantée*“, * odvrtila je Alis.

Nastalo je kratko ćutanje puno iščekivanja.

„Koliko ostajete u Parizu?“, upitao je Francuz Džejmija.

„Samo do vikenda. Mi smo na izvestan način u velikom obilasku. Pošto smo vijugali Nizozemskom, predugo smo se zadržali u Rimu. Morali smo u potpunosti da preskočimo Veneciju. Ali boravak u Parizu nam se potpuno isplatio s obzirom na to da smo upoznali vas.“

Kao mnogo puta otkad su u Parizu, Kat je bila bolno svesna koliko loše vladaju bontonom, jasnog pokazatelja da potiču s manje finog mesta. Maniri su im bili palanački, i to toliko da nisu toga ni bili svesni.

„Ukoliko pre odlaska budete imali vremena, biće mi drago da me posetite.“ Nugije je pružio Džejmiju vizitkartu. „Kao inženjera, možda bi vas zanimalo da vidite radionicu u Levaloa Pereu.“

* Franc.: drago mi je. (Prim. prev.)

„Zaista bi“, kazao je Džejmi. „Hvala vam.“

Kad se Emil oprostio, Alis je prevrnula očima.

„Molim te“, rekla je, „nemoj nas vući u nekakvu radionicu.“

„Znaš li ko je to?“, šapnuo je Džejmi. „On radi s Gistavom Ajfelom, *onim* Gistavom Ajfelom. A i nije oženjen.“

„Džejmi!“, uzviknula je. „Pre nego što nastaviš da provodadžišeš, htela bih da ti predočim da on čak nije nosio šešir!“

„Psst“, rekao je njen brat. „Mogao bi te čuti.“

Međutim, Emil Nugije je već bio na pola paradnog polja i išao prema Seni, a figura mu je izgledala kao tamna linija na pesku. Dok ga je Kat gledala, počeo je da pada sneg i minut kasnije on je polako nestajao, bledeo od crnila, preko sivila, da na kraju ne ostane ništa.